

Типи реалізації експліцитних та імпліцитних смислів під час висловлення прямих та непрямих компліментів

Ю. В. Микитюк

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів, Україна
Corresponding author. E-mail: Julija5494@ukr.net

Paper received 28.10.16; Accepted for publication 10.11.16.

Анотація. У статті розглянуто різні способи поділу прямих та непрямих мовленнєвих актів, коротко охарактеризовано вузьку та широку гомогенну, а також модулярну концепцію мовленнєвих актів, а також теорію імплікатур Г. П. Грайса. Класифіковано комплексний мовленнєвий акт комплімент – за способом вираження інтенції на прямі та непрямі та за ступенем вираження семантичного компонента – на прямі перформативні, прямі експліцитні та непрямі експліцитні та непрямі імпліцитні.

Ключові слова: мовленнєвий акт, комплімент, прямі мовленнєві акти, непрямі мовленнєві акти, експліцитність, імпліцитність.

Вступ. Основи теорії мовленнєвих актів (ТМА) закладає Дж. Остін, визначивши мовленнєвий акт (МА) центральним предметом її аналізу [8, с. 24-27]. Дослідження ТМА продовжує Дж. Серль, вважаючи, що розроблена Дж. Остіном теорія стосується насамперед прямих МА. Натомість існують також і непрямі МА, які можна інтерпретувати на базі ТМА, загальних принципів мовленнєвого спілкування (принцип кооперації Г. П. Грайса), спільних фонівих знань мовця і адресата та здатності адресата робити логічні висновки [22, с. 128].

У межах теорії непрямих МА існують три концепції – *вузька гомогенна концепція непрямих МА*, *широка гомогенна концепція непрямих МА* та *модулярна концепція непрямих МА* [1, с. 39-42], [5, с. 349-383].

Вузька гомогенна концепція непрямих МА базується на невідповідності локутивного та іллокутивного смислів, її основи закладає Дж. Серль, визначаючи МА непрямим, якщо йому характерний ідіоматичний характер [22, с. 143-144]. У межах цієї концепції відомим є визначення непрямих МА німецького вченого Й. Майбауера: «МА є непрямим, коли в не нейтральному контексті на основі комунікативного типу речення, можливих непрямих іллокутивних індикаторів та інформації про контекст можна зробити висновок про наявність іллокуції, що відрізняється від очікуваної іллокуції в нейтральному контексті» [18, с. 109].

Натомість прихильники *широкої гомогенної концепції непрямих МА* розглядають не тільки іллокутивну невідповідність, але й випадки з пропозиціональним переосмисленням. Обидві концепції об'єднують відсутність класифікації різних підтипів непрямих МА, оскільки дослідники розглядають їх як гомогенне явище, що включає в себе усі непрямі МА, в т.ч. метафоричні, іронічні тощо [1, с. 39], [25, с. 298].

Представники третьої концепції непрямих МА – *модулярної* – класифікують їх за ознаками іллокутивного та пропозиціонального переосмислення на непрямі / індиректні (іллокутивне переосмислення), імпліцитні (іллокутивне й пропозиціональне переосмислення) та імплікативні (пропозиціональне образне переосмислення), проте, як слушно зазначає Л. Р. Безугла, критерії розмежування цих підвидів часто накладаються і перетинаються [1, с. 41-42].

Теорію непрямих МА у подальшому розвиває В. Зьокелянд, виділивши т. зв. «базові індикатори», що

показують потенційну «базову іллокуцію» (під час реалізації непрямих МА відходить на задній план) та «вторинні індикатори», що під час реалізації непрямих МА стають домінуючими і вказують на справжню комунікативну інтенцію мовця. До «вторинних» належить контекст, просодичні засоби, частки, прислівники, пропозиційний зміст, а до «базових» – експліцитна перформативна формула, тип / зразок речення [23, с. 78, 157].

Для визначення типів реалізації експліцитних та імпліцитних смислів під час висловлення прямих та непрямих компліментів не менш важливою є і *теорія імплікатур*, в основу якої лягла теорія прагматичного значення, що поставила в центр прагматики проблему розуміння взагалі та специфіку порозуміння між учасниками діалогу. Г. П. Грайс вперше розмежує експліцитно й імпліцитно виражену пропозицію та показує, як за допомогою останньої мовцеві вдається передати адресатові більший смисл, ніж пряме значення висловлювання [10]. Пізніше англійський логік вводить і нові поняття: «імплікатура» (імпліцитна пропозиція), «імплікувати» (конструювати імпліцитну пропозицію), та «імпліковане» (приховане), вважаючи, що існують такі мовленнєві процеси, під час яких мовець говорить одне, а імплікує інше (думає, натякає про інше). Науковець зазначає, що повністю експліцитні висловлювання притаманні ідеальній мові, а мовленнєві імплікатури у певному конкретному висловлюванні можна розпізнати, базуючись на контекстуальних та загальних знаннях [11, с. 110-112, 126]. Подібне зазначає і німецький дослідник Д. Вундерліх: «Смисл висловлювання є експліцитним, якщо він однозначно розпізнається в нейтральному контексті, смисл висловлювання є імпліцитним, якщо для його інтерпретації потрібний ширший контекст» [25, с. 298].

Поняття імплікатур у подальшому розвиває Й. Майбауер, надаючи їм таких характеристик як реконструйованість, залежність від контексту та скасовуваність [18, с. 31-32]. На думку вченого, поняття імплікатур спілкування настільки широке, що охоплює всі інші види значень [18, с. 103] і таким чином його можна застосувати як в теорії непрямих МА, так і в максимах спілкування, що є основою імплікатур, а їхнє порушення – підставою для виникнення імплікатури [21, с. 105]. На думку Е. Рольфа, непрямі МА

включають в себе імплікатури і є ядром недослівного вживання мови [21, с. 13], ученому належить і найповніша спроба класифікації імплікатур [21, с. 119-144].

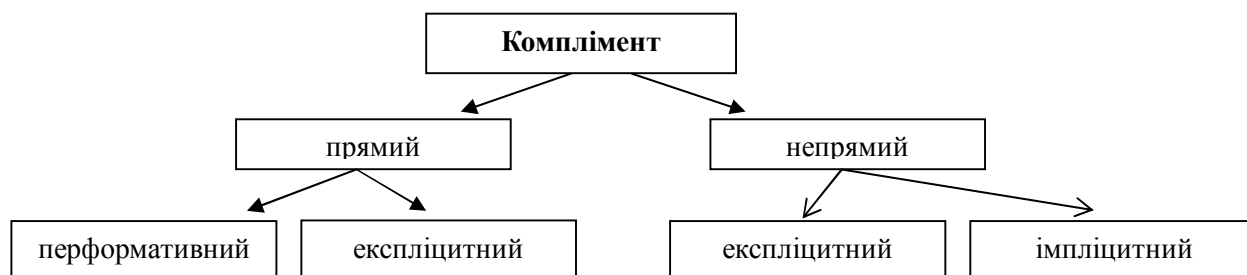
Короткий огляд публікацій з теми. Предметом аналізу статті є МА комплімент, тому коротко подаємо дослідження, у межах яких учені визначали різні способи поділу прямих та непрямих компліментів. У працях учених простежуємо дві тенденції – поняття експліцитності та імпліцитності застосовують або під час поділу МА на прямі та непрямі [2], [3], [4], [6, с. 8], або як паралельні категорії, коли прямі МА – це експліцитні, а непрямі – імпліцитні [7], [17], [19]. Основою таких поділів є такі прагматичні концепції як теорія прямих та непрямих МА [18, с. 109], [22, с. 128], [25, с. 298]), [1, с. 39-40, [5, с. 349-383] та теорія імплікатур [10], [11], [18, с. 31-32], [21, с. 105].

Мета. Метою статті є визначення типів реалізації експліцитних та імпліцитних смислів під час висловлення прямих та непрямих компліментів – як за способом вираження інтенції, так і за ступенем вираження семантичного компонента.

Матеріали і методи. Методом суцільної вибірки та контекстуального аналізу опрацьовано 8-томну антологію канонічних драм німецькомовних драматургів

[20] під загальною редакцією відомого літературного критика та публіциста Марселя Райх-Раніцкі. У результаті опрацювання 4434 сторінок тексту – 43 драм 23 німецькомовних письменників з середини XVIII – кінця XX століття – створено корпус дослідження, що налічує 1554 комплексних МА.

Результати і їхнє обговорення. З метою класифікації МА компліменту відповідно до реалізації експліцитних та імпліцитних смислів у прямих та непрямих висловлюваннях, застосовано поділ перформативних висловлювань Дж. Остіна на *експліцитні* та *імпліцитні* [8, с. 10-11]), *теорію непрямих МА* Дж. Серля [22, с. 128]) та *теорію імплікатур* Г. П. Грайса [11]. У рамках дослідження дотримуємося модулярної концепції, виділяючи певні підтипи прямих та непрямих МА компліментів. Вважаємо, що ця класифікація компліменту відбувається на двох рівнях – насамперед поділяємо компліменти за способом вираження інтенції на прямі та непрямі, на другому рівні виділяємо різні підвиди компліментів за ступенем вираження семантичного компонента на прямі перформативні, прямі експліцитні та непрямі експліцитні та непрямі імпліцитні (див. Мал. 1.):

Мал. 1.

Прямі компліменти. Комплімент є прямим, якщо його оцінне судження, що складає пропозиційний зміст компліменту, виражене експліцитно, а його іллокуція відповідає його дослівному значенню [6, с. 8], [24, с. 68]. погоджуємося з О. С. Іссерс, що прямі компліменти – це здебільшого ствердження про наявність у адресата яких-небудь позитивних ознак, або визнання мовця про позитивну оцінку такої ознаки [3, с. 69-74]. Серед прямих компліментів виділяємо *прямі перформативні компліменти* та *прямі експліцитні компліменти*.

Прямі перформативні компліменти. «Базовим індикатором» прямого компліменту, що показує його потенційну «базову іллокуцію», мала б бути (за В. Зьокеляндом) експліцитна перформативна формула [23, с. 78, 157], що передбачає синтаксичну конструкцію з присудком, вираженим дієсловом *«komplimentieren»*. Проте, як засвідчив фактичний матеріал, пряма перформативна форма реалізації для компліменту зовсім нетипова і представлена у дослідження лише у 0,6 % випадків. Цю тенденцію пояснюємо тим, що тоді комплімент вживається у другому, застарілому значенні «вітання» [13, с. 931], наприклад:

«JUST Sie sind doch die fremde Herrschaft, die ihn diesen Morgen komplimentieren lassen?
DAS FRAULEIN Ja» [15, с. 39].

Частіше зустрічаємо модифіковані форми перформативного дієслова *«komplimentieren»*, а саме – його номіналізований варіант – *«Kompliment»*. Для таких компліментів характерна відсутність теми, оскільки вони є узагальненими, без конкретних особливостей, за якими можна визначити їхній тематично-смисловий різновид. Ці компліменти об'єднують і спільна функція – вияв ввічливості, оскільки вони є насамперед етикетними та ритуалізованими, як, наприклад, у нижче наведеному прикладі:

«DER BEDIENTE *Was wir immer bringen, wenn wir nichts bringen; ein Kompliment*» [15, с. 23]

Прямі експліцитні компліменти. «Базовим індикатором» прямих компліментів, окрім експліцитної перформативної формули, є також і відповідний тип чи зразок речення [23, с. 78, 157], тобто певні лексико-синтаксичні моделі, в основу яких закладені конвенційні імплікатури – відповідність слів і граматичних конструкцій загальноприйнятому смислу, що усвідомлюється інтуїтивно. Зауважмо, що оцінне значення прямих як експліцитних, так і перформативних компліментів виражене прямими номінаціями, в способі семантичної організації МА, що передбачає застосування лексичних одиниць з позитивною емоційно-оцінною семантикою, що є індикаторами експліцитного комунікативного наміру мовця.

У межах *прямих експліцитних компліментів* оцінке судження, що складає їхній пропозиційний зміст, виражене експліцитно, через такі конвенційні лексико-синтаксичні моделі:

а) Pron. (Sie / du) / Subst. + V + Adj.:

«DAS FRÄULEIN [...] *Das will ich dir nie vergessen! – Ich bin nur verliebt, und du bist gut.* –» [15, с. 39].

б) Словосполученням Adj. + Subst. у різних синтаксичних конструкціях:

«DER WIRT [...] *O, es ist ein vortrefflicher Mann, der Herr Paul Werner!* [...]» [15, с. 54]

в) Окличними реченнями, деколи з займенниками «was», «wie», «welch ein» для посилення експресивності висловлювання:

«CLÄRCHEN [...] *Wie prächtig, da darf ich Euch nicht anrühren.*

EGMONT Bist du zufrieden! Ich versprach dir einmal spanisch zu kommen» [9, с. 55].

г) Особливою формою компліментів є неконвенційні компліменти-звертання у формі (PossPron.) + Adj. + Subst. або компліментарні вокативи. Цей тип компліментів також зараховуємо до прямих експресивних МА, оскільки його легко можна трансформувати в повну форму, наприклад, «[Du bist] *wackre Daja*» [16, с. 200], «[Du bist] *guter Brackenburg*» [9, с. 25]. Такий тип компліменту характеризується великою кількістю прикметників, вжитих у найвищому ступені порівняння, наприклад, «*Liebster, bester Marinelli*» [14, с. 125], «*Bester Mann*» [14, с. 177], вживанням зменшено-пестливих суфіксів: «*mein liebes Brüderchen*» [16, с. 226], поєднанням прикметників з позитивною оцінкою з іменами дійових осіб: «*Liebster, bester Marinelli*» [14, с. 125], «*guter Brackenburg*» [9, с. 25], використанням метафори: «*O Herzensmajor!*» [15, с. 90] та градації «*O du guter, lieber, süßer!*» [9, с. 54], «*Gute teure Nachbarn*» [9, с. 80].

Непрямі компліменти. Під непрямим компліментом розуміємо МА, в яких експліцитно виражена іллокутивна сила частково (непрямі експліцитні) або повністю (непрямі імпліцитні) не відповідає реальній іллокуції. Такі компліменти здебільшого мають дві іллокуції – через одну іллокуцію виражається пряме дослівне значення, через іншу іллокуцію – непряме значення на підставі певних висновків. Услід за О. С. Іссерс вважаємо, що такі компліменти часто мають форму питання, спонукання, порівняння, їм притаманний дедуктивний характер [3, с. 69-74], а їхній зміст можна визначити шляхом прагматичного виводу. Погоджуємося з Е. Вайганд, що непрямі МА є ввічливішими, ніж прямі, оскільки мовець, висловлюючи МА непрямю безпосередньо не втручається у простір комунікативного партнера [24, с. 82]. Серед непрямих виділяємо *непрямі експліцитні* та *непрямі імпліцитні* компліменти.

Непрямі експліцитні компліменти. У таких компліментів оцінний предикат, або об'єкт позитивної оцінки виражений експліцитно, проте самі компліменти висловлені:

а) Узагальнено, у т.ч. й конкретному адресатові:

«NATHAN *Nur Tempelherren? s o l l t e n bloß? und bloß*

Weil es die Ordensregeln so gebieten?

Ich weiß, wie gute Menschen denken; weiß.

Daß alle Länder gute Menschen tragen.
TEMPELHERR *Mit Unterschied, doch hoffentlich?»* [16, с. 244].

б) Опосередковано, тобто мовець не є автором позитивної оцінки, а передає слова іншої людини. Приміром, у нижченаведеному прикладі монах передає співрозмовникові висловлений раніше комплімент патріарха. Метою мовця є донести адресатові пропозиційний зміст раніше висловленого компліменту:

«KLOSTERBRUDER *Er sei Hier frei; könn' überall sich hier besehn; Versteh', wie eine Stadt zu stürmen und Zu schirmen; kömme, – sagt der Patriarch, – Die Stärk' und Schwäche der von Saladin Neu aufgeführten, innern, zweiten Mauer Am besten schätzen, sie am deutlichsten Den Scheitern Gottes, sagt der Patriarch, Beschreiben.*

TEMPELHERR *Guter Bruder, wenn ich doch Nun auch des Briefchens nähern Inhalt wüßte*» [16, с. 219].

в) Для непрямих експліцитних компліментів характерним є висловлення компліменту не самому адресатові безпосередньо, а через іншого співрозмовника в присутності адресата, наприклад, як це робить господар заїзду, шепочучи комплімент на вухо Францісі, але так, щоб це почув і Вернер:

«DER WIRT [...] *zur Franciska, als ins Ohr: Ein wohlhabender Mann, und noch ledig. Er hat drei Meilen von hier ein schönes Freischulzengerichte. Der hat Beute gemacht im Kriege! – Und ist Wachmeister bei unserm Herrn Major gewesen. O, das ist ein Freund von unserm Herrn Major! das ist ein Freund! der sich für ihn tot schlagen ließe!* –

WERNER *Ja! und das ist ein Freund von meinem Major! das ist ein Freund! – den der Major sollte tot schlagen lassen*» [15, с. 54].

г) До непрямих експліцитних компліментів зараховуємо й такі, що вживаються разом з МА, що загрожують «позитивному обличчю» адресата. Тоді експліцитно виражений об'єкт позитивної оцінки поєднується з негативним оцінним предикатом. У таких випадках непрямий експліцитний комплімент виступає складовою частиною інших МА, наприклад, обвинувачення:

«V. TELLHEIM [...] *Lassen Sie mich, Fräulein! – Ihre Güte foltert mich! – Lassen Sie mich.*

DAS FRÄULEIN *Was ist Ihnen? wo wollen Sie hin?»* [15, с. 45].

Зауважмо, що в складі МА, що загрожують «позитивному обличчю» адресата, експліцитно виражений об'єкт позитивної оцінки може поєднуватися і з позитивним оцінним предикатом, наприклад, у подяках:

«NATHAN *Ich heiße Nathan; bin des Mädchens Vater;*

Das Eure Großmut aus dem Feu'r gerettet[...]
TEMPELHERR *Wenn zu danken: – sparts! Ich hab'*

Um diese Kleinigkeit des Dankes schon Zu viel erdulden müssen. – [...]» [16, с. 241].

Непрямі імпліцитні компліменти. Згідно з теорії імплікатур, комплімент є імпліцитним, якщо мовець висловлює одне, а імплікує інше. Мовленнєві імплікатури у певному конкретному висловлюванні можна

розпізнати, базуючись на контекстуальних та загальних знаннях [11, с. 110-112, 126], або через інтерпретацію ширшого контексту [25, с. 298].

Отож, до *непрямих імпліцитних компліментів* зараховуємо такі компліменти, в яких

а) імпліцитно виражений оцінний предикат, наприклад, через заперечення негативної оцінки:

«*MARIANNE Ich bin nur froh, daß du nicht dumm bist* – ich bin nämlich von lauter dummen Menschen umgeben. Auch Papa ist kein Kirchenlicht – und manchmal glaub ich sogar, er will sich durch mich an meinem armen Mutterl selig rächen. Die war nämlich sehr eigensinnig.

ALFRED Du denkst zuviel» [12, с. 40].

б) або через заперечення позитивної оцінки:

«*V. TELLHEIM [...] Aber Sie meinen, ich sei der Tellheim, [...], der Ihres Herzens und Ihrer Hand, wann er schon ihrer noch nicht würdig war, täglich würdiger zu werden hoffen durfte.* – Dieser Tellheim bin ich eben so wenig, – als ich mein Vater bin [...]» [15, с. 45].

в) Непрямих імпліцитними компліментами є і такі, що мовець висловлює у формі роздумів. У такий спосіб мовець з одного боку виражає позитивні емоції, з іншого боку – шанує «негативне обличчя» адресата, не втручаючись у його життєвий простір. Такі компліменти висловлено імпліцитно, крізь призму власних переживань, що проте стосуються адресата. Наприклад, у нижченаведеному прикладі монах висловлює комплімент морально-духовним цінностям тамплієра, оскільки той не погоджується виконати підступний задум патріарха:

«*TEMPELHERR Auch dieses weiß der Patriarch; und doch?* –

*Ah! wäre das gewiß! Ah, Saladin! –
Wie? die Natur hätt' auch nur Einen Zug
Von mir in deines Bruders Form gebildet:
Und dem entspräche nichts in meiner Seele?
Was dem entspräche, könnt ich unterdrücken,
Um einem Patriarchen zu gefallen? –
Natur, so leugst du nicht! So widerspricht
Sich Gott in seinen Werken nicht! – Geht Bruder! –
Erregt mir meine Galle nicht! – Geht! geht!*

KLOSTERBRUDER Ich geh'; und geh' vergnügter, als ich kam.

*Verzeihe mir der Herr. Wir Klosterleute
Sind schuldig, unsern Obern zu gehorchen»* [16, с. 221].

г) До цієї групи зараховуємо також і ідіоматичні

компліменти:

«*EINIGE ANDRE Horch der verstehtst! Der hat Pfiffe [...]»* [9, с. 32].

г) Сюди належать компліменти з повністю вираженим пропозиційним змістом, в яких тільки реакція адресата дозволяє ідентифікувати комплімент як такий, т. зв. компліменти-натяки, наприклад:

«*DAS FRÄULEIN Geh! Ich bitte dich. Er wird mich von nun an öftirer so, als geputzt sehen.*

FRANCISKA O, Sie kennen Sich, mein Fräulein.

DAS FRÄULEIN nach einem kurzen Nachdenken: Wahrhaftig, Mädchen, du hast es wiederum getroffen» [15, с. 41].

д) Компліменти з імпліцитно вираженим непрямим компліментом, що є складовою частиною інших МА, наприклад, докору:

«*CLÄRCHEN Und ich habe nicht Arme, nicht Mark wie ihr, doch hab ich was euch allen eben fehlt Mut und Verachtung der Gefahr [...]*

JETTER Schaff sie beiseite, sie dauert mich» [9, с. 81].

Висновки. На основі проаналізованого фактичного матеріалу та наукових праць учених виокремлюємо прямі та непрямі типи реалізації компліментів. До прямих компліментів належать *прямі перформативні компліменти* та *прямі експліцитні компліменти*, виражені за допомогою конвенційних лексико-синтаксичних моделей. Серед непрямих компліментів виділяємо *непрямі експліцитні*, в яких пропозиційний зміст компліменту, тобто закладена в його основу позитивна оцінка виражена експліцитно, але сам комплімент висловлений не прямо, а узагальнено, опосередковано, у формі роздумів. Синтаксично непрямі експліцитні компліменти виражаються у формі питального речення, підрядного (означального) речення, порівняння, є елементами окличного речення. Окремою групою виділяємо компліменти, в яких позитивна оцінка є експліцитною, але вони вживаються у складі інших МА, тобто є непрямыми. До *непрямих імпліцитних компліментів* зараховуємо такі компліменти, в яких відсутня експліцитно виражена позитивна оцінка, а визначення компліменту як такого вимагає, як від адресата, так і від лінгвіста, застосування певних логічних умовиводів, тобто дедуктивного методу. Особливістю непрямих імпліцитних компліментів є те, що адресат (як, зрештою, і дослідник компліментів) повинен виявити комплімент у прихованій семантичній формі висловлювання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Безугла Л. Р. Вербалізація імпліцитних смислів у німецькомовному діалогічному дискурсі: монографія / Л. Р. Безугла. – Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. – 332 с.
2. Зверева Е. В. Коммуникативно-речевая ситуация «Комплимент» (на материале испанского языка): автореф. дисс. на соискание учен. степени канд. филол. наук / Е. В. Зверева. – М., 1995. – 15 с.
3. Иссерс О. С. Коммуникативная тактика комплимента в русской разговорной речи / О. С. Иссерс // Городская разговорная речь и проблемы ее изучения: Межвуз. сб. науч. трудов. – Вып. 2. – Омск: Омский гос. ун-т, 1997. – 96 с.
4. Кокойло Л. О. Компліментарні висловлювання в сучасній англійській мові (структура, семантика, вживання) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.04 «Германські мови» / Л. О. Кокойло. – К., 1996. – 24 с.
5. Конрад Р. Вопросительные предложения как косвенные речевые акты / Р. Конрад // Новое в зарубежной лингвистике. – М.: Прогресс, 1985. – Вып. 16. – С. 349-383.
6. Міщенко В. Я. Комплімент в мовленнєвій поведінці представників англійської (британської та американської) культур: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.04 «Германські мови» / В. Я. Міщенко. – Харків, 1999. – 18 с.
7. Adachi C. Compliments and Compliment Responses among Young Japanese / C. Adachi / Saarbrücken: LAP LAMBERT Academic Publishing, 2012. – 366 p.
8. Austin J. L. Zur Theorie der Sprechakte (How to Do Things with Words) / J. L. Austin / Stuttgart: Philipp Reclam Jun.,

1972. – 210 S.
9. Goethe J. W. Egmont / J. W. Goethe // Der Kanon. Die deutsche Literatur. Dramen // [Hg. von M. Reich-Ranicki] // Frankfurt am Main, Leipzig: Insel Verlag, 2004. – Bd. 2. – S. 9-100.
 10. Grice H. P. Bedeuten, Meinen, Intendieren / Herbert Paul Grice // Übersetzt von G. Dürselen, G. Falkenberg, F. Liedtke, F. Peters, M. Reprich (Universität Düsseldorf) aus dem „Grice H. P. Meaning. The Philosophical Review 66, 1957. – S. 377-88“ // Series A, Paper No. 44 // Trier: L.A.U.T. (Linguistic Agency University of Trier), 1957/1977. – 10 Seiten.
 11. Grice H. P. Logik und Gesprächsanalyse / Herbert Paul Grice // Sprechakttheorie. Ein Reader // [Hg. von P. Kußmaul] // Schwerpunkte: Linguistik und Kommunikationswissenschaft: Bd. 17 // Wiesbaden: Athenaion, 1980. – S. 109-126.
 12. Horváth Ö. v. Geschichten aus dem Wiener Wald / Ö. v. Horváth // Der Kanon. Die deutsche Literatur. Dramen // [Hg. von M. Reich-Ranicki] // Frankfurt am Main, Leipzig: Insel Verlag, 2004. – Bd. 8. – S. 9-101.
 13. Kompliment // Duden. Deutsches Universalwörterbuch // 5., überarbeitete Auflage. – Mannheim, Leipzig, Wien, Zürich: Dudenverlag. – S. 931.
 14. Lessing G. E. Emilia Galotti / G. E. Lessing // Der Kanon. Die deutsche Literatur. Dramen // [Hg. von M. Reich-Ranicki] // Frankfurt am Main, Leipzig: Insel Verlag, 2004. – Bd. 1. – S. 111-192.
 15. Lessing G. E. Minna von Barnhelm oder das Soldatenglück / G. E. Lessing // Der Kanon. Die deutsche Literatur. Dramen // [Hg. von M. Reich-Ranicki] // Frankfurt am Main, Leipzig: Insel Verlag, 2004. – Bd. 1. – S. 9-109.
 16. Lessing G. E. Nathan der Weise / G. E. Lessing // Der Kanon. Die deutsche Literatur. Dramen // [Hg. von M. Reich-Ranicki] // Frankfurt am Main, Leipzig: Insel Verlag, 2004. – Bd. 1. – S. 193-345.
 17. Lewandowska-Tomaszczyk B. Praising and complimenting / B. Lewandowska-Tomaszczyk // Contrastive Pragmatics // [Ed. by W. Oleksy] // Amsterdam: John Benjamins, 1989. – P. 73-100.
 18. Meibauer J. Pragmatik: eine Einführung // Jörg Meibauer. – [2., verb. Aufl.]. – Tübingen: Stauffenburg-Verl., 2001. – 208 S.
 19. Mironovschi L. Komplimente und Komplimenterwiderungen im Russischen und im Deutschen. Ein interkultureller Vergleich / L. Mironovschi / Frankfurt am Main: Peter Lang GmbH. Internationaler Verlag der Wissenschaften, 2009. – 172 S.
 20. Reich-Ranicki M. (Hrsg.) Der Kanon. Die deutsche Literatur. Dramen // [Hrsg. von Marcel Reich-Ranicki] // Frankfurt am Main, Leipzig: Insel Verlag, 2004. – 9 Bände. – 4434 S.
 21. Rolf E. Sagen und Meinen. Paul Grices Theorie der Konversations-Implikaturen / Eckard Rolf / Opladen: Westdeutscher Verl., 1994. – 269 S.
 22. Searle, J. R. Indirekte Sprechakte / John R. Searle // Sprechakttheorie. Ein Reader // [Hg. von P. Kußmaul] // Schwerpunkte: Linguistik und Kommunikationswissenschaft: Bd. 17 // Wiesbaden: Athenaion, 1980. – S. 127-150.
 23. Sökeland W. Indirektheit von Sprechhandlungen: eine linguistische Untersuchung / Werner Sökeland // Reihe germanistische Linguistik; 26 // Tübingen: Niemeyer, 1980. – 168 S.
 24. Weigand E. Lassen sich Sprechakte grammatisch definieren? / E. Weigand // Pragmatik in der Grammatik // [Hg. von G. Stickel]. – Düsseldorf: Pädagogischer Verlag Schwann-Bagel, 1984. – S. 65-91.
 25. Wunderlich D. Methodological remarks on speech act theory / Dietrich Wunderlich // Searle J.R., Kiefer F., Bierwisch M. (eds.). Speech act theory and pragmatics. – Dordrecht: Reidel, 1980. – S. 291-312.

REFERENCES

1. Bezugla L. R. Verbalization of implicit meanings in German dialogic discourse / L.R. Bezugla. – Kharkiv : KhNU imeni V.N. Karazina, 2007. – 332 p.
2. Zvereva Y. V. Complimenting as a Speech Situation in Spanish: Thesis for the Candidate Degree in Philology / Y. V. Zvereva. – Moscow, 1995. – 15 p.
3. Issers O. S. Communicative tactics of the compliments in Russian colloquial language / O. S. Issers // Gorodskaja razgovornaja rech' i problemy ee izuchenija: Mezhdvuz. sb. nauch. trudov. - Vol. 2. - Omsk: Omskij gos. un-t., 1997. - 96 p.
4. Kokoilo L. A. Complimentary Utterances in Modern English (Structure, Semantics, Usage): Thesis (a manuscript) for the Candidate Degree in Philology, in Speciality 10.02.04 – German Languages / L.A. Kokoilo. – Kyiv: Kyiv State Linguistic University, 1995. – 24 p.
5. Konrad R. Interrogative sentences as indirect speech acts / R. Konrad // Novoe v zarubezhnoj lingvistike. – Vol. 16. – Moscow: Progress, 1985. – P. 349–383.
6. Mischenko V. Ya. Compliment in the speech behavior of British and American speakers of English. – Manuscript. Dissertation for the Candidate of Philology degree, speciality 10.02.04 – German Languages / V. Ya. Mischenko. – Kharkiv: Kharkiv National University named after V.N. Karayin, 1999. – 18 p.

Types of realization of the explicit and implicit meanings in the expression of direct and indirect compliments

Myktyuk Y. V.

The article discusses different methods of separation of direct and indirect speech acts, briefly describes the narrow and broad homogenous and modular concept of speech acts and Grice's Theory of Conversational Implicatures. The complex speech act compliment is classified – by way of expressing intention to direct and indirect and by the degree of expression of semantic components – into direct performative, direct explicit, indirect explicit and indirect implicit.

Keywords: *speech act, compliment, direct speech acts, indirect speech acts, explicitness, implicitness.*

Типы реализации эксплицитных и имплицитных смыслов при высказывании прямых и косвенных комплиментов

Ю. В. Микитюк

В статье рассмотрены различные способы разделения прямых и косвенных речевых актов, кратко охарактеризованы узкая и широкая гомогенная, а также модульная концепция речевых актов, а также теория импликатур Г. П. Грайса. Классифицирован комплексный речевой акт комплимент – по способу выражения интенции на прямые и косвенные и по степени выражения семантического компонента – на прямые перформативные, прямые эксплицитные, а также косвенные эксплицитные и косвенные имплицитные.

Ключевые слова: *речевой акт, комплимент, прямые речевые акты, косвенные речевые акты, эксплицитность, имплицитность.*